

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

KAPLICZKA

PW. MĘKI PAŃSKIEJ W CHYŻNEM

działka drogowa nr ewidencyjny 7958/1

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW W KRAKOWIE
DELEGATURA NOWY TARG
ZGODNIE Z OPINIĄ KONSERWATORSKĄ
ZNAK: DT. 5183, L. 2022.PD
Z DNIA: 24.02.2022

Z up. Małopolskiego Województwa
Konservatora Zabytków

mgr Paweł Dziuban
Kierownik Delegatury w Nowym Targu

opracował

YONAN mmpoz

KARTA INFORMACYJNA

OBIEKT - kapliczka słupowa pw. Męki Pańskiej z przedstawieniem Chrystusa Ukrzyżowanego oraz Matki Boskiej Bolesciwej – otoczona kamiennym ogrodzeniem wys. około 70 cm, na rzucie kwadratu.

LOKALIZACJA - Chyżne, przy granicy Państwa, w pasie drogowym działka nr ewid. 7958/1, gmina Jabłonka, powiat nowotarski.

DATOWANIE - połowa XIX wieku.

NUMER REJESTRU ZABYTKÓW - nie wpisana

AUTOR - warsztat z „Białego Potoku”

INWESTOR - Gmina Jabłonka

MATERIAŁ - piaskowiec

OPIS FORMALNO - STYLISTYCZNY

Kapliczka pw. Męki Pańskiej usytuowana jest przy granicy Państwa, w pasie drogowym drogi nr 135/1 na wysokiej skarpie.

Obiekt powstał w warsztacie białopotockim około połowy XIX wieku. Wykonany został w piaskowcu. Obiekt składa się z krzyża z wyrzeźbioną postacią Chrystusa Ukrzyżowanego, z cokołu oraz z postumentu, w skład którego wchodzi gzyms koronujący z wolutami. Z przodu rodzaj „kapitela”. Filar z umieszczoną postacią lamentującej Matki Bożej. Obiekt otoczony kamiennym ogrodzeniem na rzucie kwadratu.

Rzeźba Chrystusa umieszczona na krzyżu w ujęciu klasycznym. W zasadzie prosta, bez zbędnych wygięć, ludowa o całkiem poprawnej anatomii, nieco idealistycznej, „ozdobnej”, ale o dobrych proporcjach. Nad głową Chrystusa tytuł z napisem INRI.

Filar kwadratowy zamknięty gzymsem lub formą niewielkiego kapitela składającego się z trzech uskoków: dwóch płaskich oraz jednej wklęsłej. U dołu filar rozszerza się i przechodzi po dwóch przeciwnych stronach równoległych do ramion krzyża w dwie woluty. Z przodu filara stoi figura Matki Boskiej. Postać ujęta frontalnie w lekkim kontrapoście. Ruch w przedstawieniu wprowadza przekrzywienie głowy oraz przesunięcie rąk w stronę lewą. Całość utrzymana w stylistyce ludowo-barokowej. Postument o rzucie prostokąta z wysuniętym ku przodowi płaskim elementem.

Wokół kapliczki w odległości około 50-60 cm kamienne niskie ogrodzenie (wysokość około 70cm). W każdym z czterech elementów po 5 otworów w kształcie prostokątów zamkniętych półkoliście. Wokół nich bordiura połączona pomiędzy otwarciami okrągłym elementem ozdobnym.

STAN ZACHOWANIA OBIEKTU I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Stan zachowania kapliczki jest dostateczny. Dużym problemem konserwatorskim jest usunięcie warstw farb olejnych oraz zabezpieczenie obiektu przed ekspansją mchów i porostów. Jest to zabieg konieczny ze względu na szkodliwy wpływ, jaki wywiera uszczelniająca powłoka na kamień. Na obiekcie znajdują się pozostałości olejnych oraz klejowych warstw malarskich. Widoczne ubytki warstwy rzeźbiarskiej spowodowane są przez wcześniejsze uszczelnienie kamienia powłoką z farb olejnych uniemożliwiającą swobodną wymianę gazową pomiędzy otoczeniem a kamieniem, a w szczególności odparowywanie wody. Duże zawilgocenie kamienia powoduje, że zamarzająca woda wywiera ciśnienie w porach kamienia i z biegiem czasu doprowadza do degradacji materiałów. Warstwa farby olejnej całkowicie uniemożliwia odparowanie wody, która dostaje się w znacznej mierze przez pęknięcia warstw. Warunki te prowadzą do dezintegracji granularnej struktury kamienia i jego osypywanie się, przez co traci on formę rzeźbiarską i warstwę autorską. Drugą przyczyną niszczenia kamienia jest jego naturalna niejednolita budowa. Na tylnej stronie cokołu widoczny jest bardzo duży ubytek spowodowany słabszym zespoleniem warstwy sedymentacyjnej. W bardzo złym stanie zachowania jest kamienne ogrodzenie. Płyty ogrodzenia są rozwarstwione wzdłuż warstw sedymentacyjnych oraz popękane w miejscach występowania kotew. Prawdopodobnie jednak nie z powodu korodowania metalu, ale w wyniku wysadzania ogrodzenia przez rosnące niegdyś w pobliżu drzewo.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Główne zniszczenia kapliczki polegają na połamaniu na liczne części kamiennego ogrodzenia przez rosnące drzewo, które korzeniami wysadziło zespolone na sztywno metalowymi klamrami ogrodzenie. W wyniku nacisku poszczególnych płyt na siebie doszło do rozłamania płyt. Głównie w miejscach, w których wykonano otwory pod kotwy. Obecnie drzewo już nie istnieje, zatem nie ma konieczności jego wycięcia. Można jedynie w celach estetyzacji otoczenia wyciąć pozostałość pnia. Ponadto na całym obiekcie znajdują się pozostałości warstw barwnych najprawdopodobniej wtórnych, które należy usunąć. Przy czym dopuszcza się wykonanie polichromii na przedstawieniach figuralnych według zachowanych „świadców” lub na podstawie analogii. W celu dodatkowego upiększenia kapliczki dopuszcza się wykonanie złocień w miejscach ich zwyczajowego występowania.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE – OGÓLNE

1. Odstonięcie kamiennych elementów cokołu oraz ogrodzenia z ziemi i korzeni roślinności.
2. Dopuszcza się demontaż elementów kapliczki, kamiennych płyt ogrodzenia oraz przewiezienie ich do pracowni.
3. Usunięcie mchów i porostów w sposób mechaniczny, a następnie chemiczny.
4. Wstępne oczyszczenie powierzchni kamienia z niespoistych fragmentów farby olejnej i emulsyjnej.
5. Rozmiękczenie warstw farby olejnej przy zastosowaniu środków chemicznych.
6. Usunięcie rozmiękczonej warstwy farby w sposób mechaniczny przez piaskowanie oraz płukanie strumieniem wody pod ciśnieniem (cykl należy powtarzać wielokrotnie do uzyskania czystego kamienia).
7. Usunięcie wtórnych wadliwie wykonanych lub już wypłukanych uzupełnień formy, fug.
8. Neutralizacja kamienia.
9. Konsolidacja struktury piaskowca przez nasączenie kamienia preparatem krzemoorganicznym Steinfestiger 100 i 300 firmy Remmers.
10. Wykonanie zbrojenia w miejscach, gdzie występują duże ubytki formy.
11. Wykonanie otworów pod zbrojenie uzupełnień.
12. Uzupełnienie ubytków formy rzeźbiarskiej przy użyciu gotowej zaprawy firmy Remmers lub przygotowanej samodzielnie z cementu, wapna i piasku z dodatkiem stabilnych chemicznie pigmentów (naturalnych).
13. Wykonanie odpowiedniej faktury analogicznej do istniejącej w najbliższym otoczeniu ubytku.
14. Wykonanie warstwy barwnej na podstawie analogii przy użyciu spoiwa paroprzepuszczalnego, krzemoorganicznego firmy Remmers oraz naturalnych stabilnych pigmentów.
15. Hydrofobizacja.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE – ZŁOCENIE

1. Przygotowanie powierzchni kamienia.
2. Wykonanie równego podkładu.

3. Nałożenie warstwy mikstionu.
4. Wykonanie złączenia.
5. Wykonanie warstwy zabezpieczającej.

PROPONOWANE POSTĘPOWANIE KONSERWATORSKIE – ELEMENTY Z METALU

1. Demontaż metalowych klamer.
2. Usunięcie produktów korozji.
3. Elementy metalowe należy zabezpieczyć warstwą podkładową antykorozyjną.
4. Należy wykonać warstwę wierzchnią z farby chlorokauczukowej, matowej w kolorze grafitowym.

YOMAN Rumpow

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTEKÓW W KRAKOWIE
DELEGATURA NOWY TARG
ZGODNIE Z OPINIĄ KONSERWATORSKĄ
ZNAK: Dm. 5185.2.222.9
Z DNIA: 24.02.2022

Z up. Małopolskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków
mgr Paweł Dziuban
Kierownik Delegatury w Nowym Targu

